

ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA KRON 8^{.-}, ZA DIJAKE KRON 6^{.-}; POSAMEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10^{.-}, ZA DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13^{.-}

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA UREDNIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATOLIŠKA TISKARNA. :::: NAROČNINA, REKLAMACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 1. * 1. JULIJA 1915 * IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 44.

V Lvov!

K obletnici smrti prestolonaslednika Franca Ferdinanda. ☉ Tolažnica v zadnjem boju. ☉ Gipske armade. ☉ Boj z zrakoplovom „Città di Ferrara“. ☉ Človek brez rok in nog. ☉ Vis. ☉ Vodnjak v strelnem jarku. ☉ Padli junaki. ☉ Slike z bojišča. ☉ V Galiciji.

Ob obletnici smrti prestolonaslednika Franca Ferdinanda.

V Sarajevu je pred letom tekla kri enega najboljših Habsburžanov in njegove visoke soproge. Dva smrtonosna strela sta umorila dve plemeniti srca, ranila sta bo-

enem letu plaka s sirotami v Konopištu milijon sirot za izgubljenimi očeti, milijoni mater izgovarjajo s polblaznim studom ime morilčeve, ki je s svojo nesrečno roko priklical toliko gorja na človeške domove, na svoje lastne brate in na širne narode.

Leto dni!

Ferdinanda ni več, a na jugu 'nam

nima več miru. Smrt je zavlada v njenih globinah, smrt plava nad njenimi valovi in bregovi, ob svetlem dnevu in v temni razburkani noči, hip na hip, se zdi, da ponavlja venomer, venomer kakor vzdih do smrti razboljenega srca: »Franc Ferdinand je mrtev, mrtev...«

Franc Ferdinand je mrtev že leto dni.

Prestolonaslednik † Franc Ferdinand zadnjič na našem jugu.

Prestolonaslednik † Franc Ferdinand s soprogo v Trstu.

Parnik »Lacroma« z rakvama v Trstu.

lestnojavstrijske narode, vrgla grozno baklo vojne v svet. Kdo se ne spominja, kako mučno-tiho je bilo zvečer usodnega dne v naši domovini! Črne zastave so vihrale iz lin, na ulicah, na trgih, na vaseh in cestah so se srečevali preplašeni obrazi in se nemo, tiho vpraševali:

»Ali veš?«

»Vem, Franc Ferdinand je mrtev!« —

Videl sem v očeh naših ljudi solze, nad domovino je bila mōra, bolest in bridkost, slutnja težke bližajoče se nesreče, ki je takrat še nihče ni umel.

Težka slutnja se je uresničila: danes divja na širnem svetu vojna groza, po

zdaj grozi zavratni sovražnik, ki hoče Adrijo. Jugoslovanom hoče iztrgati biserzemljo, zarobiti hoče naše ponosne jadrnice, zapreti naše zalive, naš ponos in našo bodočnost ponižati in sramotno ukovati v galeje. Še vedno vihrajo nad Krasom, nad Velebitom vsepovsod naše svete zastave, kakor klici zvestega stražarja se bliskajo ob Adriji svetli bajoneti naših čet:

»Franc Ferdinand, vstani, da vidiš, kako branimo svojo Adrijo, Franc Ferdinand, vstani vsaj za hip, za kratko minuto!«

Gledam z Opčin na lesketajočo gladino — kakor na izumrli dom v solncu; odkar sta se peljali po njej črni krsti,

Sestra Ana.

Vojna črtica k sliki.

Sestra Ana je vrtela vreteno na vodnjaku in nalivala vodo. Njen obraz je bil truden, upadel in bled. V rokah je čutila še komaj toliko moči, da je dvigala vedro.

Nad pokrajino je žarelo nebo. Svetloba se je odbijala od zagorelega obraza sanitejskega vojaka, ki je zbijal in popravljaj nosila. Vsem se je nekam mudilo, v vseh je trepetalo živelo mučno pričakanje.

Nebo je žarelo, krvavordeči žarki so se pršili pod oblaki in razsvetljevali temo, gozdove in travnike, kjer so ležali sveži grobovi, razvaline, strta kolesa vozov in porezane žične ograje.

Sestra Ana se je zazrla v daljavo, odkoder so še bobneli topovi, kjer je še vedno v rani jutranji uri divjala bitka.

»Mesto gori!« je vzdihnila. »Franc, ali gori?« je vprašala četovodjo, kakor bi pričakovala novega odgovora.

»Seveda gori; zakaj bi pa ne gorelo? Vse naj zgori!« je dejal in naglo odšel. Za njim so hiteli drugi nekam v grozno noč.

»Mesto gori!« Bog, kaj to pomeni! Tam je njen brat, mlad praporščak, poln poguma, življenja, brez strahu in trepetom pred smrtjo.

V mestu pa je divjala ponočna bitka, nad njim so se razletavali šrapneli; zdelo se je, da se vrši vse nekje v razžarjenih oblakih, da treska, da vrši nad poljano nevidna nevihta, ki je raditega še bolj grozna.

Na poljani se je nekje boril njen brat, njen najdražji zaklad na svetu, njen ponos, vse njeno upanje.

Ko je odšel v vojsko, je bila sama, sama kakor list na veji; stopila je v službo Rdečega križa in od takrat šla vedno za korom, v katerem je služil brat.

In ko se ropotali topovi, je stregla, obvezovala, nosila vode, pisala umirajočim zadnja pisma na starše, na ženo, na brate in sestre, na otroke. »Sestra Ana,« jo je klical marsikateri v zadnjih hipih, »ta

Tolažnica v zadnjem boju.

prstan izročite ženi, to pošljite sestri... Moj Bog, in zdaj gori mesto pred njo in pred mestom je njen brat! — Saj ni prvič v boju, a nocoj ji je srce polno težke slutnje, grozne tesnobe: pred mestom je v boju med gorečimi hišami njen dragi, ljubljeni brat. In to nocoj, ko tako strašno gore oblaki nad pokrajino.

»Ne sanjarite, sestra!«

Preplašeno se je ozrla, postavila vedro na tla in si poškopila lice s hladno vodo. Za hip se je zavedla, nato jo je obšel mučen nemir in občutek brezmejnega, brez zavestne osamelosti. Naslonila se je na vreteno in začela ihteti.

»No, no, kaj pa je?« je vprašal osorno zdravnik za njo. V njegovih besedah je bilo ostro povelje: »Zdržati, zdržati do zadnjega diha!«

Kmečka hiša, kjer so pripravili obvezovališče, je bila polpodrta, le v veži je stala dolga miza; pod je bil ves krvav od ranjencev in operacij prejšnjega dne. Dva vojaka sta strgala krvave strjene mlake z desk.

»Ališe Vi omagate?« je povzel zdravnik. »Nocoj pridejo ranjenci, in vse sestre — bolne, objokane, brez volje in moči. Sestra Ana, vsaj Vi morate zdržati!«

»Bom! — Saj ni nič, gospod doktor. — Samo majhna slabost — prešlo bo...«

»Prav! — Še samo Vi ste!«

Res, tri sestre so obolele in so morale nazaj, četrta je bila zadata od krogle.

»Najbrž niste večerjali! Zato Vas je tako prijelo.« Samo majhen kos kruha je še imel, sestra Ana ga je mrvila s slastjo, kakor bi bil najboljši kolač.

»Ali nisem dejal?« je rekel zdravnik. »In sedaj vse moči skupaj.

Če mi še Vi zmanjkate, je vsega konec. In danes bo treba tisoč rok več nego kdaj prej. Ali ste bolni?«

»Ne, gospod doktor!« Samo za... za brata me skrbi... Je tretji kor že v boju?«

»Kaj? — In Vi že zvonite, preden je fant v boju? Četudi bi bil, ali mora ravno pasti ali kaj? In zmerom so se vrnili iz boja fantje, ki se jim ni nič zgodilo. Moja dva sta tudi tam nekje — včasih sicer pogledam napise nad svežimi grobovi, če že spita...«

»Gospod doktor!«

»In kaj pa je. Vojska je vojska, vojska... In brat! — Ali mu kaj pomaga, če se stopite v solzah. Čakajte! Vnaprej jokati ni varno; če fant ne pade, Vas bo sram. — Že spet znova in od te strani!« je naglo premenil pogovor. Čisto blizu so

začeli tresti ozračje topovi, na vzhodu se je zorilo. Nato je poseglo vmes prasketanje strojnih pušk. Sij nad pokrajino je pojemal v mladem jutru.

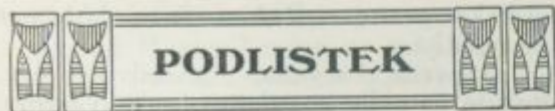
Oddelek sanitetnih vojakov se je vrnilo brez ranjencev: Sovražnik je zasedel višine in obstreljeval fronto s strojnimi puškami, da ni bilo mogoče blizu.

Sestra Ana je šla v malo čumnato, tam sedla onemogla na stol in naslonila glavo na slamnato posteljo.

Zunaj so pa divjale mimo po cesti nove čete kakor morje. Ropot koles, klopot kopit, koraki tisočerih, polk za polkom... Med prahom in smradom so drveli avtomobili, nad bojiščem brneli aeroplani. Povelja, klici, kriki, smeh, težki udarci granat, a tam nekje pred mestom se je boril mlad junak — njen brat.

Tipi laške armade.

PODLISTEK

Kresalo duhov.

Roman iz irskega življenja. Angleški napisal P. A. Sheehan. — Prevel Davorin Čiuh.

(Dalje.)

»No, nočem Vas prijati za besedo. Bilo bi izkoriščevanje. Če pa ostanete tu in se hočete poprijeti dela, nam lahko koristite; a četudi ne bi nič delal, nam gotovo ne bo žal za tistim borim grizljajem.«

»Iz srca sem Vam hvaležen,« je dejal gospod Maxwell in vstal. »Prvič se mi zgodi, da sem dobrodošel, odkar sem preč — odkar iščem dela. Nočem biti nehvaležen. Toda nocoj sem truden. Ali bi mi ne pokazali ležišča; saj bomo jutri lahko dalje govorili.«

Toda pri tem je bilo nekoliko težave, težave, ki sta se ji mati in hči že zavedli in jo že pretresali. V edini čumnati, ki je slu-

žila za stanovanje in spalnico, sta bili samo dve postelji; na eni je spala Debbie, na drugi njeni stariši. Pierry je spal v kuhinji na naslonjaču. Kam spraviti tujca? Hlapčič, kadar so ga imeli, je spal navadno na kašči ali na skednju. Vsakega drugega bi bili ženski peljali na enega omenjenih prostorov; toda vsled skrivnostipolnega, a gotovega občutka, ki živi v ženski, sta slutili, da ni navaden postopač. Imel je nekaj na sebi, kar je razločno razodevalo veliko razdaljo, ki jih je ločila. Da bi utegnil spadati k višjim slojem, o tem se jima niti sajaljo ni. Menili sta, da je bil nekaj nekaj boljšega in da zasluži radi tega ozire.

Po dolgem razmotrivanju in razgovorjanju so se slednjič odločili, da pojde Peter spat na kaščo, tujec pa na naslonjač v kuhinji. Naslonjač je bila dolga skrinja s pokrovom in naslonilom. Čez dan je služila za klop, kjer je lahko sedelo štiri ali pet oseb, čez noč so spustili prednjo stran, dvignili pokrov in zložna in prijetna postelja je bila pripravljena.

Vsaj tako se je zdelo gospodu Maxwellu, ko je odšla družina k počitku in ga

pustila samega. Prej so še odmolili rožni venec in se nekaj časa zatopili v tiho molitev. Zamišljen je obsedel par hipov na robu svoje postelje, strmel v žarečo žerjavico na ognjišču in premišljeval, v kakšno morje neprijetnosti se je vrigel. Nato se je zavil v odejo in zaspal.

Drugo jutro se je zbudil okrepcan in svež, ko je slišal priti Petra po lestvi. Vstal je naglo in se umil pred hišo v kositrni skledi. Globoko vdihajoč jutranji zrak se je odpravil z mladeničem na delo.

Delo je bilo isto ko prejšnji dan. Peter je izgrebal s svojima močnima rokama krompir; gospod Maxwell ga je nabiral v vrbov koš in iztresal v velike jame. To ni bilo težko delo, a vedno pripogibanje mu je povzročalo bolečine v hrbtu. Zelo prijetno se mu je zdelo, ko je prišel stari Owen Mc Auliffe, molče opazoval nekaj časa delavca, se pohvalno izrazil, kako je krompir lepo debel in osušen, ter ju nato poklical k zajutruku.

Bil je čaj, doma pečen kruh in maslo. Sveži jutranji zrak in napor sta vzbudila gospodu Maxwellu znatno slast in sam se

Hrup in ropot sta jo zbudila iz tope zamišljenosti. Lazaretni pomočnik jo je klical. Stekla je po stopnicah. Bili so prvi lahko ranjeni, ki so si sami pomagali iz boja k obvezovališču. Rane niso bile nevarne; kar so pravili, je trgalo sestri srce.

»Kakor travo so nas kosili,« so pripovedovali, »kakor snopje so padali. Pri nekaterih regimentih ni več nobenega oficirja. Pri šesti, petnajsti kompaniji ni več človeka... Vse mrtvo. Pred mestom so grmade mrličev nakopičene kakor v skladovnici...«

Sestra ni rekla besede, samo čakala, da kdo zine kaj o bratovem polku. Nihče ni nič vedel. Odgovarjala je samo na doktorjeva vprašanja, drugače je nežno prevezovala, izpirala rane in spet zavezala.

Dva vojaka sta prinesla težko ranjenega. Kos granate mu je odtrgal desnico. Stopila je bliže, da bi odrezala rokav. Stresel jo je mrz: na suknji so bili našitki polka, pri katerem je služil brat.

»Prokleta!« je mrmral zdravnik pri operaciji. Ranjenec je krčevito stiskal z

levico sestri roko, dekle je tiščalo zobe skupaj, da ne bi zavpila prevelike groze, ki jo je prevzela.

Nato se je začelo. Renjenec za ranjencem, tu roka, tam noga; zdravnik je rezal, sestra obvezovala.

Bilo je že štiri popoldne, ko so topovi za hip ponehali, za pol ure je začela strašna kanonada — zadnji napad. Kakor bi se bile razklenile vse peklenške moči, se je zemlja tresla, divji kriki so se razlegali na bojišču, sledil je bajonetni naskok, nato so nehali bruhati topovi ogenj iz žrel. Protí večeru je sovražniki bežal.

Na bojišču so ostali ranjenci. Prinašali so jih na obvezovališče, razbite, krvave, razkosane. Sestra Ana je vedno z večjo bojaznijo šla od ranjenca do ranjenca. »Zdaj, ta je,« si je mislila pred vsakim, ki je imel našitke bratovega polka, »zdaj je moj brat.«

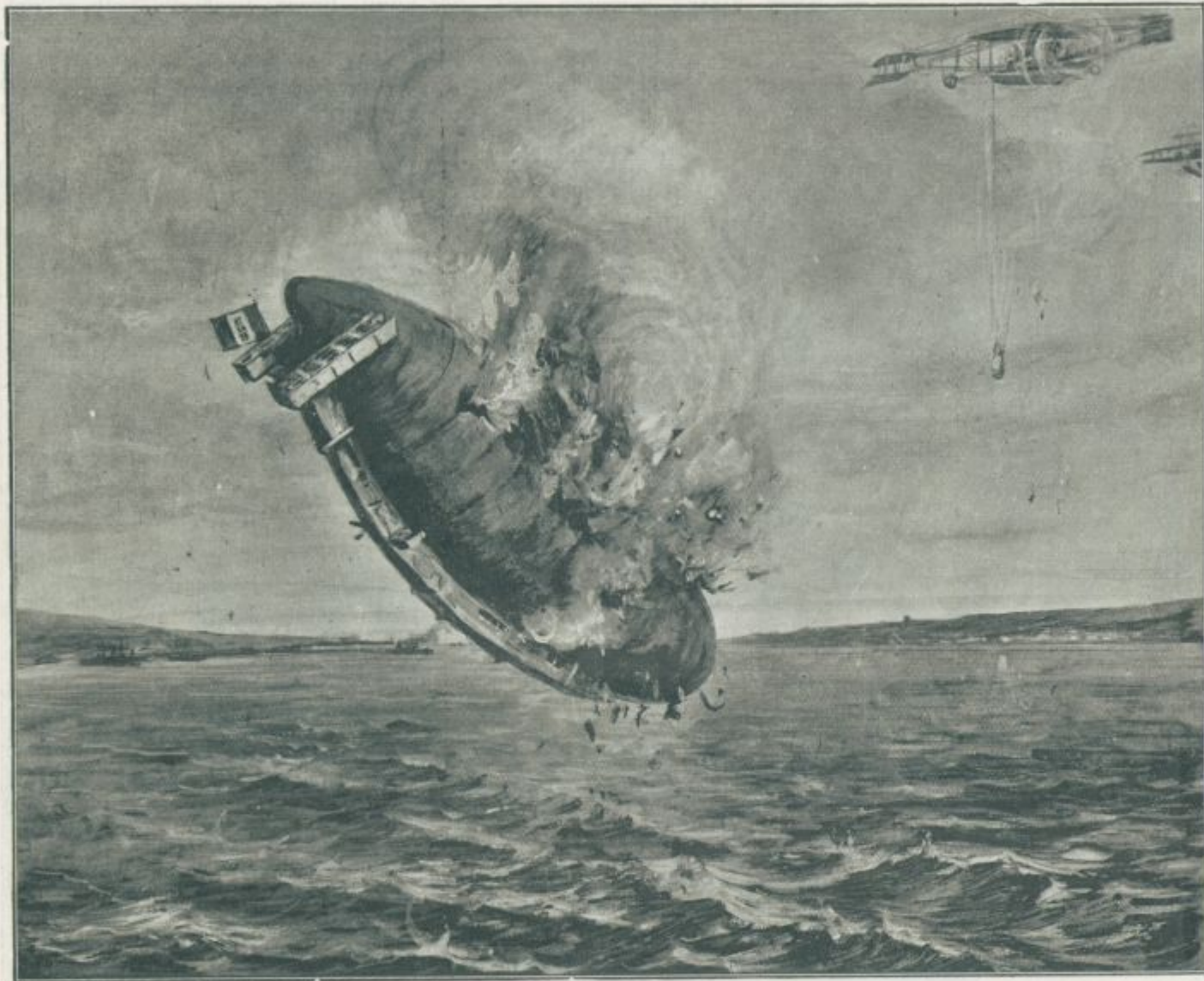
Brata nikjer!

»Usmiljeni Bog, kje je? Ali je živ, ali je mrtev?« Šla je od ranjenca do ranjenca, obvezala je vestno vsakega in ga izročila vojakom, da so ga peljali naprej v zasilno bolnišnico.

Kmalu je prišel odposlanec in sporočil, da je bolnišnica že polna.

»Potemtakem morajo pač tu ostati!« je rekla sestra Ana. »Skedenj, hlev in šupo bomo priredili za lazaret.«

Natresli so slame, pregnili cunje in nanje položili reveže, enega zraven drugega, ranjenega sovražnika poleg domačega vojaka, sami ubogi

Naš aeroplan sestrelil laški zrakoplov »Città di Ferrara«.

je čutil, kako mu je izginjal kos za kosom težkega, zdravega kruha. Pred mesecem bi mu bil tak kruh povzročil želodčne bolečine za cele tedne. Potem je spet šel brez obotavljanja na delo. Takrat sta šla Debbie in oče ž njima.

Gospod Maxwell bi se bil sramoval, če bi v družbi tako pridnih delavcev le za hipec polenaril. Vendar si je ogledal kraj. Posestvice je ležalo ob vznožju nizkih hribov, za katerimi se je v sivi oktobrski svetlobi dvigala črna in temna gora. Večji del sveta so z največjim trudom in delom iztrgali barju in pašnikom in brez dvoma bi se povrnilo vse v prejšnje stanje, kakor hitro bi se odtegnila človeška roka. Tupatam se je posrečilo šopom trnja uiti pazljivemu očesu obdelovalcev. Zemlja je bila šotnata; tu ni bilo temne, globoke rjave zemlje iz nasipov kakor na rodovitnih poljih. Daleč naokrog, do tja, kjer so mejili na obzorju medli obrisi gorovja na nebo, se je razprostirala velika planjava, ki je bila gosto posejana s posestvi najemnikov. Na desno se je blestela v daljavi morska gladina. Cel okraj je bil preobljuden. Večja

množina posestva je bila ravno tako majhna in ravno takšna, kakor posestvo, na katerem je služil gospod Maxwell. Pokrajina ni kazala nobene privlačnosti. Toda za seboj je videl črno goro s soteskami in čermi. V takih je že mnogokrat ležal. Tja se vsaj lahko umaknem, si je mislil, ko bom hotel premišljati o nalogi, ki jo hočem rešiti.

Nepretrgoma je delal do kosila; poklicala jih je mati. Bil je zelo truden in udje so ga boleli vsled neprestane pripogibanja; toda občutil je močan glad. Na mizi je stal ogromen kup krompirja; zraven tri skledje mleka. Oba domačina sta prekrizala jed in začela lupiti krompir z nohti. Tudi on je poizkusil, a si je opekel nežne prste, in tudi njegov čut se je protivil takemu lupljenju. Debbie je zapazila njegovo zadrego in mu ponudila nož. Tako je lahko izvrstno kosil. Nikdar bi ne bil mislil, da krompir in mleko tako diši.

Po jedi so odhajali takoj spet na delo. Toda gospoda Maxwella je bolel hrbet, da je dejal:

»Veste, moji ljubi! Ne odtegujem se sicer delu, a nisem ga še vajen. Hrbet mi

je kakor pretrgan. Prosim, da mi daste par ur počitka.«

»Seveda, seveda,« je odvrnil oče. Pojdite na polje in oglejte si mlado živino. Danes ste dovolj delali.«

Ta srčna dobrota je gospoda Maxwella globoko ganila. Zapustil je njivo in je v prihodnjem hipu že imel prijazno cvetje resja pod nogami. Resje je izredno ljubil. Vsa gora je bila ž njim pokrita, izjemoma samo tupatam ne, kjer se je pasla goveda. Stopal je vedno više, dokler ni dospel skoraj do grebena. Nato je sedel na gost grm, začel kaditi, se sanjavo zagledal na pokrajino in premišljeval, v koliko mu je mogoče rešiti in udejstviti veliki problem.

Medtem so se dobri ljudje, med katere ga je usoda zanesla, trudili uganiti zgodovino, stan in tujčevo bodočnost. V njih možganih so se porajale vse mogoče bistrumne misli, ki naj bi zadostno obrazložile čudno prikazen. Končni sklep, h kateremu sta prispela moža, je bil postavek, da je gospod Maxwell vojaški begunec. Temu je odločno ugovarjala Debbie. Njena ženska bistrumnost je videla globlje nego

ljudje, ki so se krivili od samih bolečin in stokali.

Sestra Ana je šla od enega do drugega, tolažila, mirila, močila s hladno vodo pekoče ustnice in brisala mrzel pot z bledega čela.

»Samo da ne bi vpili tako pretresujoče,« si je mislila in stisnila senci. Ranjenci so pa stokali in vekali kakor otroci.

»Moj Bog, moj Bog, pomagajte!«

Pomagala je, tolažila in brisala pot. Vedno, vedno jo je spremljala mučna misel: »Kje je brat? — Bog ve, ali me kliče ranjen na pomoč, ali je padel?«

Venomer so prihajali novi ranjenci, stokanje in vpitje v mrzlici, pod doktorjevim nožem je rastlo hip na hip. Mračilo se je, doktor je poslal po pomoč v bližnji lazaret.

»Josip!« je vpila sestra Ana za vojakom, ko je sedel na kolo. »Poslušajte, če Vam je mogoče, povprašajte v lazareti, ali je tam praporščak Edvard Rolnik, saj boste? Moj brat je!« ...

»Bom, sestra Ana! bom,« je prikimal in odbrzel v noč.

Lazaret je ovila tema. Vojaki so prinesli zadnjikrat ranjenec. Kar je ostalo — stokajočih revežev na polju, so morali čakati jutra.

Začela se je groza in muka noči. Doktorjev obraz je kazal otopelost, prišel je k vodnjaku, da si oblije glavo, stegnil je roke, globoko vdihnil večerni zrak in se vrnil nazaj med trpine.

Sestra Ana je klečala ob mladeniču tam v kotu in mu močila ustne. Polglasno, z zaprtimi očmi je šepetal:

»Sestra, ali bom umrl?«

»Ne, prijatelj moj, ne! Vse bomo storili, da Vas otmemo.«

»Samo ne umreti, ne umreti!« je jecjal.

In koliko jih je vpilo! Tam je eden v mrzličnih blodnjah še vedno napadal sovražnika, vpil, se smejal, klical in se jezil, tu je drugi jokal in klical otroke. Iz vseh kotov je prežala smrt; mnogim so bile oči osteklenele. Sestri je groza pila zadnje moči.

Stokrat je prisluhnila, če prihaja Josip; kadar je prišel sanitejec skozi vrata, ji je zastalo srce.

Slednjič — bila je polnoč — je zarpotalo zunaj kolo, Josip je obstal na pragu in si brisal pot.

»Kje je brat?« je vzkliknila sestra.

Vojak je pomolčal, kakor bi ga nekaj dušilo. »Brat? — Praporščak Rolnik leži v lazaretu nezavesten,« je polglasno dejal. »Sestra je dejala...« pomolčal je spet, kakor bi čakal besede. »... je dejala, da ne dočaka novega večera...«

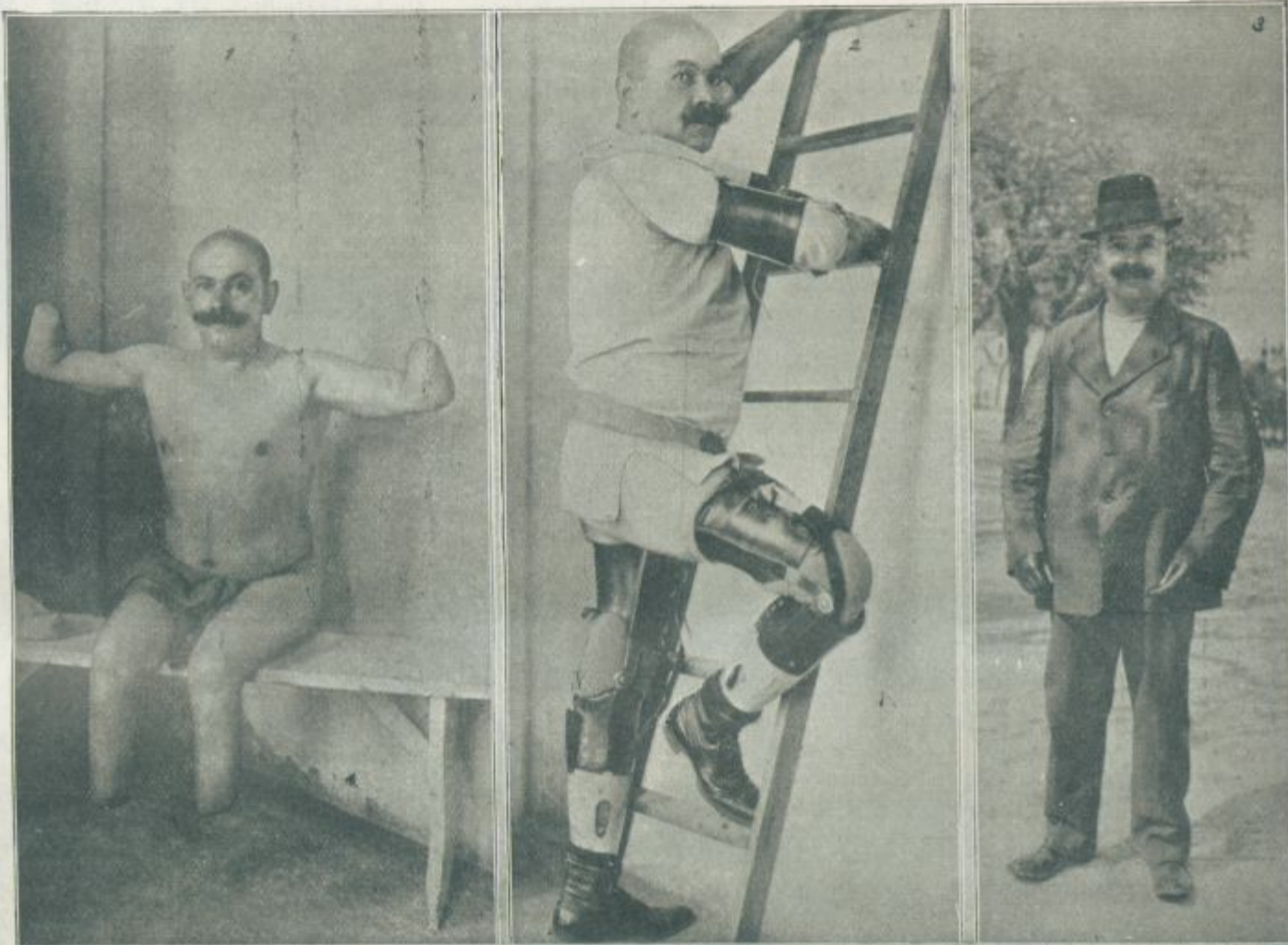
Sestra Ana je obstala bleda, brez moči in glasu, roke so ji padle ob strani. Nato je kriknila in hitela v šupo:

»Gospod doktor, prosim nekaj ur dopusta!«

Doktor se je ozrl:

»Kaj hočete?«

»Gospod doktor, moj brat leži v bližnjem lazaretu... mogoče se še zave... Jutri umre...«

Človek brez rok in nog.

moška modrost. Videla je dobro, da ima gospod Maxwell nekaj na sebi, ki se kar nič ne sklada z mislijo, da bi bil navaden vojak. V svojem prepričanju se je še bolj utrdila, ko je preiskala njegovo perilo; bilo je boljše vrste. Kaj pa ga je tako čudno prignalo k njim, tega ni mogla uganiti. Bila je skrivnost in to dejstvo je zanimanje zanj podeseterilo. Toda nenadoma ji je prišla misel, da je pobežal zločinec. To je zanimanje manjšalo, četudi si je izkušala to misel izbiti in tujca gledati s spoštovanjem kakor preoblečenega gospoda.

VI. »V potu svojega obraza«.

Naslednji dnevi so bili za gospoda Maxwella dnevi enoličnega dela. Vstati ob šestih, ob pol sedmih iti na delo, zajtrk ob osmih, ob dvanajstih kosilo, večerja ob sedmih, medtem vedno nepretrgoma delo: je bil spored vsakega dne. Da bi mu olajšali delo ali mu ga premenili, so mu dali lopato, s katero je izgrebal krompir. Poizkusil je, a se mu je zdelo, da je ravnotako težko ko pobiranje. Pri tem pa je razsek

z ostro lopato toliko krompirja, da je starec menil: »Zdaj ni še čas, krompir rezati. Pomladi bi izvrstno služili.«

Slednjič so mu prepustili, da je delal, kar se mu je poljubilo. Težkega dela ni zmožel. Ker se niso nič dogovorili glede plače in je drugače bil za vse pripraven, so mu to prostost lahko dovolili.

»Čudno, kako pripravn so vojaki,« je dejal starec. »Vsega se nauče.«

»Boste videli, da ni vojak,« je razdraženo odgovorila Debbie.

»Kaj pa naj bi bil!« je rekel oče. »Saj nam noče niti povedati, kako mu je ime, in takoj je hotel vedeti, kje je policija.«

»To nas nič ne briga!« je odvrnila Debbie. »Jaz pravim samo to, da ni begunec, sicer pa je lahko, kar hoče.«

»Le pazi, kako spreten je pri konjih,« je dejal oče, oprijemajoč se svoje misli. »Gledal sem ga včeraj, kako je motril rjavčka. Zdi se, da se na konje razume kakor Sirius in Tralee.«

»Prav miren je in razumen,« je pripomnil Pierry »in ker mu je plača postranska stvar, še celo prav priden.«

Splošno so bila ta mnenja o našem mladem konformistu zelo ugodna. Težke naloge se je lotil in že je začel omahovati pod njeno težo, ko je nenadoma navdalo njegov duh novo navdahnjenje, ki je spremenilo oblačno otožnost v goreč steber, ki je blestel v ognju in luči upanja.

Bilo je nedeljsko jutro, nekaj tednov po sprejemu v to dobro družino; ležal je na pobočju črne gore Croughna-Cree na travi in resju. Družina je bila odšla v tri milje oddaljeno cerkev. Navadno je kdo ostal doma, da je varoval hišo in pazil na okolico. Takrat so poverili varstvo s čudnim zaupanjem gospodu Maxwellu. Pierry se je bil sicer ponudil sam. On je bil neverni Tomaž in je smatral za skozinskoz jako neprevidno, vso hišo prepustiti popolnoma tujemu človeku, in povrh takemu, ki je najbrž begunec. Debbie je spet vztrajala pri svoji trditvi, da ni. Ko so pa še bolj razločno namignili, da Pierry samo išče izgovor, da bi ostal doma, je bil žaljen njegov ponos.

»Dobro! Toda odgovornost imate vi. Jaz nisem kriv.«

»Tukaj! —« je pokazal na ranjence. »Tam v skednju jih je mnogo, ki umrejo jutri... Čisto gotovo umrejo, če jih zapustite.«

»To niso — moji bratje!« je dahnila.

»Vi se vendar imenujete sestra!«

Pogledala je doktorju v oči, povabila obraz in odšla. Sto oči se je vprlo nanjo, ko je stopila v skedenj.

»Sestra, sestra!« je klical najmlajši v kotu.

Dvignila je njegovo glavo v naročje in mu božala čelo in lice. Obraz mu je gorel v vročici, ustne so šepetale tiho in polno zaupanja.

»Sestra... sestra...«

Glava mu je omahnila, par sunkov je pretreslo njegovo telo, srce mu je nehalo biti. Sklonila se je nad njegov blede obraz in ga poljubila na čelo.

»Brat moj mali!«

Na pragu je obstal zdravnik, a ni rekel besede. Obrnil se je tiho in mirno in čutil, da ga peče nekaj v grlu.

Ranjenci so klicali:

»Sestra... sestra...«

Človek brez rok in nog.

(K sliki.)

Vojska je in bo še od mnogega junaka zahtevala roko, mnogemu bo treba umetne noge, ki vsaj nekoliko nadomesti izgubljeni ud. Na prvi dunajski kliniki se nahaja sedaj človek, ki je vsled električne nezgode izgubil obe roki in nogi. Električni tok mu jih je ožgal in spremenil v oglje; ostalo je, kar se vidi na prvi sliki. Temu človeku so zdravniki nadomestili izgubljene ude z umetnimi. Lahko hodi brez palice, gre po lestvi, sam piše, jè in prav malo se opazi, da mu kaj manjka. V nekem moravskem mestu je imel trafik. Ker so mu lokal zaprli in mu je bilo na nogi treba nekaj popravila (umetni udje so še iz l. 1907), je prišel na dunajsko kliniko. Zdravniki so to priliko porabili, da pokažejo svetu, kako si človek lahko pomaga v življenju brez nog in rok. Vojakom, ki so izgubili samo roko ali nogo, je prizor vlil novega življenja, ko so videli, kako se zanimivi človek kreta čisto po svoji volji.

† Martin Tesovnik.

Na južnem bojišču — kakor smo že poročali — je padel Jakob Tesovnik, 14. marca je moral pustiti svoje mlado življenje na Ogrskem njegov bratranec Martin. Umrl je v bolnišnici v daljnem mestu Eger. Ne ve se sicer, a vobče se misli, da je moral podleči nalezljivi bolezni. Bridko občuti njegovo izgubo njegova mati, ki ji je bil krepka opora pri gospodarstvu. Za njim žalujejo tudi sestre, in sploh njegova rojstna vas; ker bil je res priljubljen. Kakor da bi že slutil smrt, je pisal nekoč iz bojišča svoji materi, ko je zvedel, da je padel bratranec: »... saj mogoče čez tri mesece pridem jaz za njim...« In res, njegova slutnja se je — žalibog — natančno izpolnila. Ravno čez tri mesece je prišlo obvestilo o njegovi nenadni izgubi. Bodi ti lahka tuja zemljica, blagi mladenič!

Vodnjak v strelnem jarku na Krasu.

Vis, pristanišče na otoku. Italijani so obstreljevali svetilnik

† Alojzij Frass,

rojen v Jarenini na Štajerskem 1. maja 1893. Umrl je v bolnišnici v Košicah na Ogrskem 27. marca za legarjem. Bojeval se je hrabro v Karpatih štiri in pol meseca. Bil je vrl fant, Marijin družbenik in abstinent. Zapušča žalujoče starše, dva brata in tri sestre. Ti pa, dragi Alojzij, mirno počivaj v Ogrski zemlji do veselega svidenja nad zvezdami!

In tako je smel to nedeljo nadzirati Lisheen gospod Maxwell, ki ni imel, kakor so menili, nobene vere.

»Saj Vam ni treba ostati v kuhinji,« je rekel Mc Auliffe, ko je odhajal. »Vtaknite ključ v žep in spustite psa. Potem lahko greste gledat k živini in podit te postopaške vrane iz krompirja.«

Tako je šel gospod Maxwell po rebri navzgor kot prorok Gospoda, da bi resno preišleval, in če bi bilo treba, od znotraj in od zunaj poslušal glasove, ki so mu govorili in mu kazali pot, po kateri bi moral iti. Kljub velikí brezpošumnosti in težkim dvomom je čutil, da se je poprijel veličastnega poklica. Daleč, daleč preč od okamenele enoličnosti življenja, ki sta mu ga bila določila rojstvo in vzgoja njegovega stanu. Sedaj je mislil nazaj z gotovim, v svojem učinku skoraj fizičnem studom. Začel je preišleovati o strašnem zapravljanju časa in življenjske moči, kar bi bila njegova usoda, če bi bil ostal v svojem stanu in sledil njegovim nazorom. »Zajede,« si je mislil, »ki pijejo kri ljudstvu, ki se jih ni moglo otresti, ki izzemajo lakote umira-

jočim, ki se noč in dan trudijo in mučijo, sredstva za življenje in zabave. Troti v državi pridnih čebelic.«

Plutokrati, ne aristokrati! Temu nasiovu bi delali sramoto; kajti kdo drugi je plemenit in imeniten, če ne tisti, ki se posveti veliki nalogi, poiskati nežne niti življenja, ter jih splete v prelepe tkanine za svoj rod?

Nato so splavale njegove misli v dolino k najemnikom; mislil je: »Kako plemenito je v svojem ubožtvu njih delavno, strogo življenje!« Že samo z ozirom na fizično stran svojega življenja se je pred njimi sramoval. V kolegiju je bil velikan, poln moči, in si je pri športnih tekmah izboril nagrade, dokler mu ni zdravnik prepovedal. Toda glej, kako hitro je omagal pod razmeroma lahkim delom! Kako lahko in urno so ti ljudje od zore do mraka vzbali roko in živce, kite in mišice, ne da bi se kdaj utrudili. Ves njihov živčni in mišični sestav se je nahajal vsled božjega klica k delu v ubranem gibanju. Kako trde so bile njihove mišice, kako široka njih zapestja. Kadar so se morale naporno gi-

bati, so se mišice in kite napenjale in prozile kakor bič. Na koži ni bilo madeža ne pege, v laseh ne skrumpa ne prahu; njihove roke so bile vsled dela trde in žuljaste, telesa dan za dnem okopana v znoju, a vsled tega spiranja, vsled gorskega zraka in neomadeževane čistosti življenja zdrava in čista. V primeri z mnogim znancem je bil domači sin velikan, in če bi primerjal hčer s Queen Mab, je bila kmečka deklica vsled svojega zdravja in moči prava amazonka. »Bodi blagoslovljeno delo!« je dejal. »Hvaljen naj bo rek: V potu svojega brazra boš jel svoj kruh!«

Toda — in pri tej misli mu je vpadel pogum — kako naj se meri s temi naravnimi ljudmi in se podvrže dolžnostim, za katere bi bil moral biti utrjen že v rani mladosti. Kako bi se meril pudel s hrtom, kako naj se bori lenivec z levom? Ne, to je budalost. V svojem stanu bi bil moral ostati, živeti, kakor v njem živijo, in umreti, kakor umirajo v njem. »Vendar ne,« si je dejal. »Tem grdim mislim ne morem pritrđiti. Prevzel sem nalogo in moram jo izpeljati. (Dalje.)

Martin Tesovnik,
umrl na Ogrskem.

Alojzij Frass,
umrl v Galiciji.

France Becele,
umrl na Dunaju.

Luka Tratnik,
padel na sev. bojišču.

Kar. Lampič,
padel na sev. bojišču.

Anton Konič,
padel v Galiciji.

† France Becele

iz Gorenjega vrha, občina Šempeter pri Rudolfovem. Bil je edini sin jako priljubljene rodbine v občini. Dvaindvajset let stari mladenič je bil potrjen spomladi leta 1914. k vojakom. Služil je pri topničarjih ter bil hudo ranjen v Karpatih. V Franc-Jožefovi bolnici na Dunaju je izdihnil svojo blago dušo. Za njim žaluje cela občina.

Svetovna vojska.

Česar smo pričakovali, se je izpolnilo. Tekom zadnjega tedna so osvojile naše čete po ljutih in krvavih bojih najprej Grodek, tri dni zatem je zavihrala avstrijska zastava — v Lvovu. Veselje po Avstriji je neizmerno. Rusi so s tem izgubili vse, kar so priborili tekom vojske. Zaman so ob Dnjestru krvavo in besno napadali naše čete ter skušali nase potegniti vse sile; naše armade so smotrno prodirale proti gališkemu glavnemu mestu, zavzele Tarnograd, prekoračile Tanevo, vzele Grodek in Komarno, pritiskale na Ravo-Rusko in Žolkijev od severa, od juga pa od Mikolajeva. Rusi se umikajo iz Galicije, naše čete so jim za petami. Na severu v okolici Šavl Rusi še vedno ljuto napadajo nemške postojanke.

Na Francoskem je boj vedno na istem mestu; če izgubi kdo kilometer ozemlja

Kako so v strelnem jarku spravljene puške.

na eni strani, ga pridobi drugje. Vrše se samo spopadi, hudi artiljerijski boji, ki zahtevajo mnogo žrtev, a nimajo pravega uspeha. Da bi razbremenili rusko fronto, Angleži in Francozi neumorno napadajo nemške postojanke, hud boj se bije okoli Arrasa in v Vogezih.

Mesec dni je, odkar stoji bersaljer na našem jugu. Vedno je še tam, kjer je bil prve dni vojske, priboril si je toliko, kolikor so se naši prostovoljno umaknili.

Okusil je že bajonete vrlih dalmatinskih čet, Hrvatje so uplenili prvo italijansko zastavo na slovenskih tleh. Strašni so bili spopadi pri Plaveh in Tolminu, kjer so Lahimeli velike izgube. Kljub temu da pokriva vsak meter naših postojank z granatami, šrapneli ni prizadel mnogo izgub, pač pa je moral pri Plaveh po krvavih bojih nazaj čez Sočo. Prizadeva si prodreti pri Tolminu, ki je, kakor pravi laško poročilo, zelo utrjen, napadel je spet krnsko pogorje brez uspeha.

Naše torpedovke so zopet obstreljevale italijansko obal, Italijani so vrgli nekaj strelcev na svetilnik v Dubrovniku.

Pri Dardanelah so Turki zapodili zavezniške nazaj v stare postojanke. Angleži so izgubili dva podmorska čolna. Hudo so poškodovali Turki neko križarko.

Saj bo zrasla nova . . .

V mestu zadaj za bojno črto. Pred bolnišnico ranjen domobranec z veliko brado. Ležal je na kmečkem vozičku ter čakal, da ga odpeljejo v notranjost dežele: na desni nogi pod kolenom je imel sadrov ovoj.

»Kadil bi rad!« je vzkliknil, ko me je zagledal in trudno okrenil glavo. Stopil sem bliže, prižgal mu cigareto in ga vprašal: »Kam te je zadelo, prijatelj?«

Pokazal je na ovoj in na prste, ki so gledali iz njega. »Prosim,« pravi, »potipaj mi palec! Če je še gorak, veš!«

Jaz sem seveda storil. »O, ta je še prav topel.«

»Tako? Torej še topel . . . Veš, granate. Ravno nad stopalom . . .«

Segel je v torbo, ki je ležala ob njem, in privlekel veliko zlomljeno kost. »To je kar odletelo. S seboj vzamem, sem si mislil, tega ne pustim. Če bi ne bila tako

velika, bi jo dal okovati, veš, okovati v srebro.«

»Da, prijatelj, v srebro . . .« Pogledal me je ostro v oči, kakor bi hotel razbrati moje misli. »Kaj misliš, ali se bo stvar zarasla?«

»Seveda, prijatelj, seveda . . .«

»Vidiš!« je dejal in žarek veselja mu je preletel obraz. »Tudi doktor je dejal: to zraste nova, je dejal, a kaj, je dejal, zakaj bi ne zrasla. In tudi ti misliš, da . . .«

Topničarji med odmorom. Naši topničarji si med odmorom strižejo lase.

Brez srca bi moral biti, da ne bi pritrtil.

»Le brez skrbi, prijatelj, kar brez skrbi; četudi bi nekoliko časa trajalo . . .«

Prav tiho je nadaljeval: »Veš, saj veš! otroke imam doma, še prav majhne majčkene. Šele šest let sva z ženo skupaj . . . Otroci si ne morejo pomagati; otročički . . .«

Čutil sem, da me je nekaj speklo v oči.

»Z Bogom!« sem rekel in mu stisnil roko. »Tudi jaz imam tri otročičke,« sem pristavil in hitel za bataljonom.

Rane v sedanji vojski.

Razločujemo tri vrste ran, ki jih povzročajo izstreljena krogla. Malonevarno ali bolje nenevarno je takrat, če krogla ne prodere v telo; nevarnejša je druga vrsta ran, ki nastane, če krogla obstane v telesu ali če gre krogla skozi telo. V preteklih časih so mislili, da krogla ne rani žil in žilic, temuč, da se ji te lahko ognejo. Moderna puška pa prebije žile; celo najmanjše žilice, katerih prerez ni večji kot prerez drobne slamice, postanejo luknjaste, raditega moramo računati v moderni vojski na večje število pretrganja žil. Moderna puška prestrela čudovito fino telo. Tem večja nevarnost je, čim globlje v telesu so ranjene žile in žilice.

Zelo važne so poškodbe kosti in sklepov. V mali razdalji se razlete kosti v

mного kosov. V večji razdalji krogla ne zdrobi kosti, temuč naredi le luknjo in le malo zasek v bližini. Slonokoščene dolge kosti se zdrobe tudi v še tako velikih razdaljah, n. pr. 1600 do 1800 m, medtem ko krogla mehkejša kosti samo prebije, n. pr. koleno. V tem tiči tudi vzrok, zakaj se rane v sklepah relativno kmalu in dobro pozdravijo.

Strelji v vrat niso preveč nevarni, četudi se ravno tu nahajajo najvažnejši telesni organi: žile, živci, mozeg, požiralnik, goltanec itd. V slučaju, da je ranjen sapnik, se mora kmalu izvršiti operacija, da se ranjenec ne zaduši. Ako je prestreljen požiralnik, ne more ranjenec uživati hrane skozi usta, ker mu vsa steče pri rani na prosto, tak revež mora spre-

srce ali žilo dovodnico, je pomoč kirurga prepozna. Vojakov s takimi ranami ne moremo dobiti z bojišča.

V mirnih časih je mogoče takega rešiti, a nemogoče vojnemu zdravniku. Vsekakor so moderne puške, kar se tiče ozdravljenja in ran, boljše kot stare, in če strel ne rani rebra, zamore biti ranjenec po kratkem času sposoben za boj.

Veliko vlogo igra strel v trebuh. V mirnih časih velja absolutno pravilo, da se mora vsaka taka rana hitro operirati s tem, da se trebuh prereže do rane. Južnoafrikanška vojna je pokazala, da se rane v trebuh prej in bolj ozdravijo, če se ne podvržejo operaciji. Prvi način bil v vojnih časih jako nevaren, ker bi vojaki izmučeni od dolgega vojevanja navadno podlegli. Jako primitiven in vendar pameten je način, ki se uveljavlja v sedanjih vojski. Ranjenec, ki ima strel v trebuhu, mora imeti največji mir in tihoto in se mora osem dni vzdržati vsake jedi in pijače. Izkazalo se je: če se tega strogo ne drži, se bolezen poslabša.

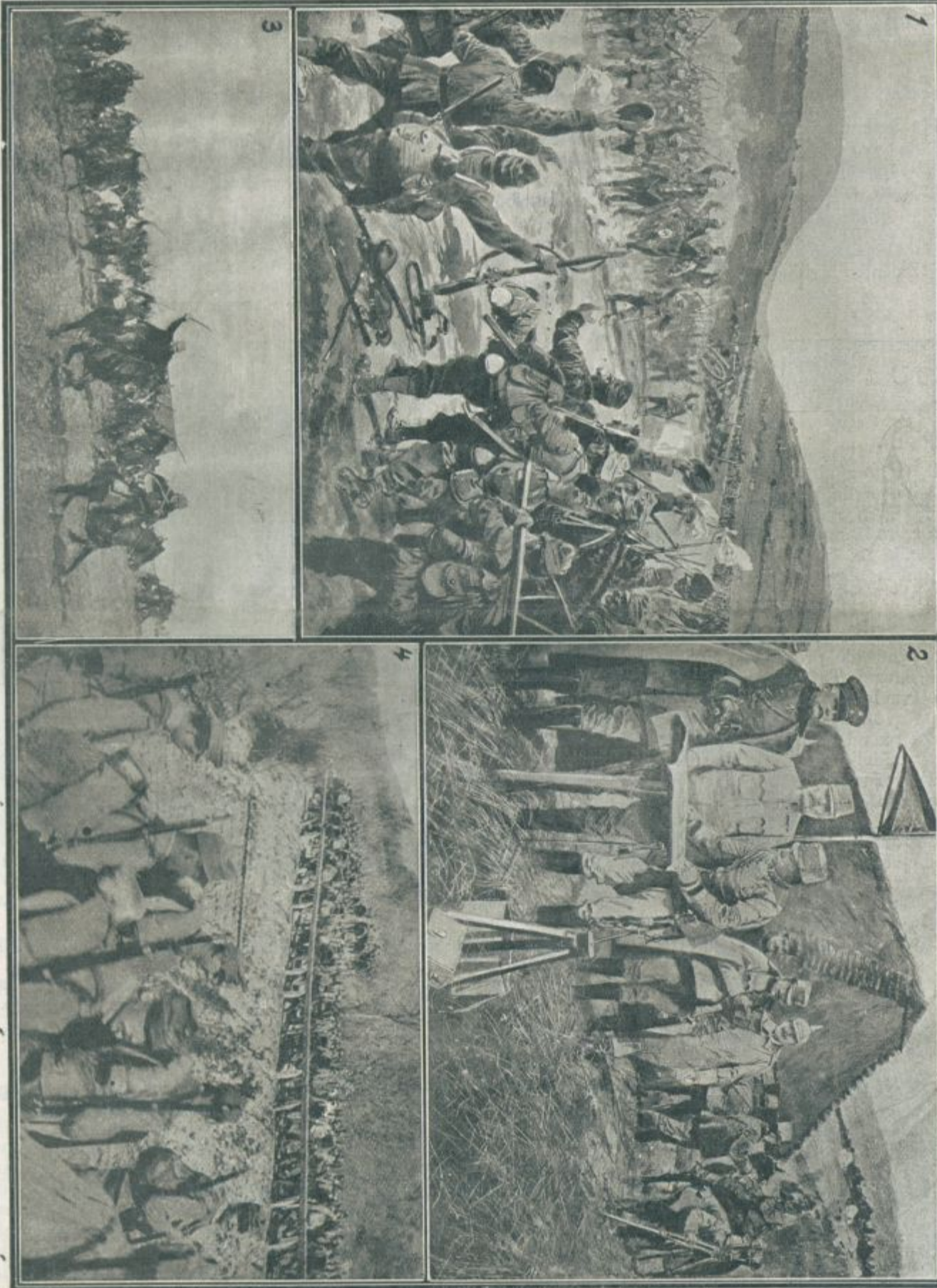
Razširjajte „Ilustr. Glasnik“!

Visokost evropskih kraljev in kraljic. Največji živeči kralj v Evropi je belgijski kralj Albert, najmanjši je italijanski. Največ vladarjev je manjših nego so njih žene, prav posebno ruski car, angleški kralj, španski in italijanski. Prav redke so podobe, na katerih bi vladarska dvojica stala. Ponavadi sedi žena ali pa stoji vladar nekoliko višje ali pa stojita v taki razdalji, da se razlika tako ne vidi. Car Nikolaj izgleda prav majhen na strani svoje sicer nekoliko prevelike soproge, še manjši se zdi italijanski kralj, ki sega kraljici Heleni do rame. Tudi španski kralj Alfonz je za par centimetrov manjši ko kraljica.

Plaznanilo!

Prihodnji zvezki „Domače knjižnice“ izidejo šele po vojni. Založnik je odšel k vojakom. Denar se nikomur ne porrne; za vsak slučaj je poskrbljeno, da se delo nadaljuje. Dr. Lj. Koser.

Boji v Galiciji. 1. Naše čete se snidejo z nemškimi, jugovzhodno od Gorlice. — 2. Marsal nadvojvoda Friderik, general Mackensen in šef generalnega štaba zasledujejo potek bitke. — 3. Naš huzarski eskadron naskakuje ruske postojanke. — 4. Prodiranje naših pešcev proti ruski bojni črti.

Jako pogosti so strelji v glavo, posebno v moderni vojski, ker mora vojak mnogokrat dvigniti glavo iz strelnih jarkov, da zazre sovražnika in prav mnogokrat se zgodi, da dobi pri tem kroglo v glavo. Tu razločujemo dva posebna tipa: prestrelitev, pri kateri krogla prestrelji glavo in nevarnejši način, pri katerem krogla obstane v možganih ali v lobanji.

jemati hrano skoz luknjo na trebuhu, kar je jako nepripravno in mučno.

Strelji v prsa se najprej ozdravijo. Japonci so rekli, da so njihovi ljudje že po osmih dnevih šli zopet v fronto. Izkušnje v naši vojski uče, da so ranjenci z lahki ranami v prsih, tudi če so prestreljena pljuča, po desetih do štirinajstih dnevih sposobni za transport. Če je zadel strel

DOGODBE

Davek na pamet. Ludoviku XV. je nekdo predlagal, naj uvede davek na pamet. »Vsak se bo trudil,« je dokazoval, »da je mnogo nakaže. Nihče ne bo hotel biti bebec. Blagajna se bo napolnila.«

»Res, izvrstna misel, predlog bo treba sprejeti, in jamčim Vam, da boste tega davka oproščeni.«

Sorodstvo. Samuel Johnson, slaven angleški literat, je zasnubil nekoč deklico, ker se mu je zdelo, da ima vse potrebne lastnosti, ki bi bile potrebne družici njegovega življenja.

»Vaš predlog,« je rekla deklica, »mi je v veliko čast, gospod Johnson, moram pa Vas opozoriti na okolnost, ki Vam mogoče še ni znana. Eden mojih pradedov je končal svoje življenje na vislicah.«

»To naj vas nikar ne vznemirja,« je odgovoril literat. »Jaz sicer ne vem, da bi bil kdo izmed mojih sorodnikov obešen. Zagotavljam pa Vas, gospodična, da je gotovo marsikateri izmed njih zaslužil slično usodo.«

Čudna navada. Gospod, ki se je pozneje na Angleškem povzpел do visokega dostojanstva, je bil nekoč kot poslaniški tajnik v Petrogradu povabljen k nekemu grofu na kosilo. Proti koncu, ko se je bil že precej razgrel v konverzaciji, je, ne da bi pazil, kako netaktnost napravi, vzel s prsti kos sladkorja iz sladkornice, ki mu jo je nudil strežaj. Rus je takoj ukazal, naj se ostali sladkor strese skozi okno. Nauk je bil za Angleža sicer nekoliko hud, tembolj ker je moral kot diplomat požreti to lekcijo vpricho drugih. Toda mož ni prišel s tira. Popil je kavo popolnoma mirno, vzel nato skodelico, krožnik, srebrno žličko in vse vrge skozi okno. Potem se je obrnil h gostitelju: »Nisem vedel, da je tu taka navada.« In zopet je začel svoj pogovor, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo.

Nekaj o Danteju. Dante, nekoč ves potr, je hotel biti sam. Pride k njemu

dvorjan in ga vpraša, zakaj je tako zamišljen. Dante mu odgovori: »Pusti me vendar pri miru! Imam v mislih stvar, na kateri mi je zelo veliko ležeče.« Toda ker ga nadležni dvorjan le še dalje izprašuje, kaj mu je, reče Dante: »Premišljeval sem, katera je največja 'beštija' na svetu.« »Oh,« je odgovoril drugi, »nikar si ne razbijajte glave! Povedal Vam bom jaz. Največja 'beštija' je slon!« Dante tedaj pripomni: »Dragi slon, pusti me pri miru!«

Preganjan v svoji domovini (Florenci), je

bil Dante prisiljen bežati v Verono, kjer je knez Alboino della Scala izkazoval več časti svojemu dvornemu norcu kakor njemu. Vsakemu, ki se je temu čudil, je Dante odgovoril: »Vsak ljubi sebi enake.«

Dante je nekoč vprašal kmeta, koliko je ura. Kmet je kopal dalje in odgovoril robato: »Čas je, ko je treba napajati vole.« »In ti ne piješ?« ga je vprašal pesnik.

Ko je bila slava Dantejeve Divine že velika, so si ga ljudje po cesti kazali in si pripovedovali o njem čudovite reči. Nekega dne

Italjanski kralj: »Kdo da več?«

Jugurta (ki je 100 let p. K. trdil, da z zlatom otovorjen osel prekorači brez truda rimsko ozidje) iz groba: »Srečni vi, zdaj še čez zid ni treba; mesto se kar samo ponuja!«

Veliki čas

ki smo ga smeli preživeti, je marsikaj izpremenil v našem življenju, nam odvzel razne ugodnosti in naložil mnogo truda. Četudi smo radi doprinesli vsako žrtev, vendar ne smemo nikoli pozabiti, da je ohranitev našega zdravja tudi važno delo, ki je ne smemo zanemarjati. Da zopet popravimo, kar je vojska razdrila, nam je treba močnih, delavnih ljudi. Mnogo pripomore za ohranitev svežega telesa in delavne moči, za razvedrilo po trudu

in naporu umno negovanje telesa s Fellerjevim dobrodejnim rastlinskim esenčnim fluidom z zn. »Elsa-Fluid«. Mazanje z »Elsa-Fluidom« ne olajšuje samo nastale bolečine, temveč tudi spodbuja in oživlja in tudi ude, ki so bili ranjeni in so se vsled obvezanja odvadili delati, usposablja polagoma za novo delo. Ravnotako je pri udih, ki so bili zmrznjeni. »Elsa-Fluid« oživlja ter dovaja kri, odpravlja preobilo potenje kakor tudi nenavaden občutek do mraza na nogah in rokah in je zato za vse, tudi one, ki so radi vojne trpeli telesno, dobrodejno krepčalno sredstvo za mišice, kožo in živce. Njegovo dobro delovanje dokazuje nad

100.000 zahvalnih pism in mnogo zdravniških priporočil in to preizkušeno domače sredstvo ne bi smelo zato manjkati v nobeni družini. Naroča se 12 steklenic franko za samo 6 kron edino pristno pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elsa trg št. 331 (Hrvatska). Zajedno se morejo naročiti Fellerjeve nalahno odvajalne rabarbarjeve kroglice z znamko »Elsa-Pillen« 6 škatlic franko samo 4 krone 40 vinarjev. So priporočljivo želodčno sredstvo za vse, ki so trpeli zaradi slabe hrane, neredne prehrane, težko prebavnih jedi itd. Ojačujejo želodec in črevo, olajšujejo izpraznjenje in so primerne tudi za občutljive osebe.

giliri . . . . .

koraka po ulici v Veroni. Dve preprosti ženski ga vidita. »Ali ga vidiš, onega moža, ki hodi v pekel in se vrne, kadar se mu zdi,« je rekla prva. »Mora biti pa vendar res,« je odvrnila druga, »glej no, kako ima nagubano brado in rjavo kožo vsled vročine, ki je tam doli.«

ZDRAVSTVO

Za žejo na potovanju. Zmešaj polovico ruskega čaja s polovico rdečega vina, iztisni vanj limone pa osladi. Na četrt litra pijače gre sok ene limone in pest sladkorja.

Nevarnost kužne bolezni. Povsod so preprokali in prerokujejo, da se bodo razširjale z naraščajočo toploto bolezni. Nevarnost je posebno v velikih mestih, kamor se zateka in se zbira vse. Zato imajo na Dunaju večkrat predavanja, ki pojasnjujejo ljudstvu, kako se širijo bolezni in kako se jih ubranimo. Profesor Jakš je poudarjal, da sta higijena in bakteriologija najboljša pomoč napram nalezbi. Povedal je, da se širijo griža, legar in kolera najbolj po okuženih jedilih in vodi, influenza, difterija, pljučna kuga, koze in jetika pa tudi po najdrobnejših nevidnih kapljicah, ki se razprše iz ust bolnika po zraku. Pegasti legar se širi tudi po mrčesu, ki prehaja od bolnega na zdravega človeka, rumeno mrzlico prenašajo muhe, kugo prenesejo bolhe, podgane in miši. Po bacilih se prenaša tudi mrtvični krč. — Glede vode je Dunaj na višku in se ni bati, da bi nastala kaka epidemija, kot je bila nastala pred leti v Hamburgu in v Nepalu. Avstrija ima splošno jako razvito higijeno. Za uši je svetoval profesor Jakš poleg utiranja dišečih prehlapin tudi perilo iz sirove svile in linolej za tla barak.

V pomirjenje vseh boječih piše mestni nadfizik dr. Böhm približno: Naše prebivalstvo misli večinoma, da se poveča nevarnost okuženja, kadar se raztali sneg in oddaja zemlja svojo vlago zraku. Ne dá se tajiti, da splošno narašča nevarnost za kolero, tifus in grižo. Ne pa za legar. Bolniki gredo lahko iz tesnih barak na sonce in že to brani predvsem pred nalezbo po ušeh. A tudi za druge črevesne bolezni skrbimo. Vojaki so cepljeni za kolero in legar. — Posebne zdravstvene komisije, sestojče iz sanitetnih zdravnikov in častnikov, nadzorujejo pri armadi živila in vodo. Vsak oboleli vojak se odda takoj v bolnišnico, kjer dobi primerno oskrbo. Oboleli vojaki ne pridejo kar naravnost na Dunaj, ampak se morajo ustaviti v kvaranteni pred Dunajem, kjer so pod zdravniškim nadzorstvom. Pri dohodu na Dunaj jih preišče zopet kolodvorska komisija in odpošlje v dotično bolnišnico. Torej ni potreba živeti v strahu pred boleznijo. — Vojaška uprava je preskrbela za zadostno število postelj po bolnišnicah. Izdelujeta se dve novi baraki za kužne bolezni, šteli bosta skupno 5000 postelj. Nove in stare bolnišnice so preskrbljene z vsemi modernimi napravami. Za prevažanje bolnikov je na razpolago cel park avtomobilov in bolniških vóz, prevažanje je pod nadzorstvom mestnega fizika. Prebivalstvo mesta pa mora sodelovati pri varstvu bolezni s skrajno snago telesa, perila in stanovanj. Vsak odpadki se mora odstraniti hitro, da ne začne gniti. Gnojni kupi ne smejo biti v bližini hiš, ker se tam koté muhe in muhe so glavne raznašalke bolezni. Zdravstveno stanje stolnega mesta je zadovoljivo. Od začetka vojske je bilo splošno 1202 slučajev koz. Na civilno prebivalstvo pride teh slučajev 97, na vojaštvo 3. Ker so vojaki cepljeni, se koze ne širijo več. Vseh drugih nalezljivih bolezni je bilo več med vojaštvom, nego med civilnim

prebivalstvom. Želeti bi bilo, da bi se oglašalo civilno prebivalstvo bolj pridno pri cepljenju.

GOSPODINJA

Domači kvas. Zdaj zmanjka večkrat droži in gospodinja mora seči, kakor nekda, po domačem kvasu, to je nekoliko podkvašenega testa zadnje peke. Večkrat toži, da je kruh kisel. Temu se odpomore, če zalije gospodinja kvas z vodo, kolikor rabi vode navadno za kvas, pa ne primeša moke. S tisto vodo zamese kakor s kvasom in kruh ni kisel. Tako se je pohvalilo par gospodinj v Divači. Kvas se nastavi lahko tudi z drožmi ali s krvajco.

Kolerabice s koštrunom. Koštrunovo meso kuhaj s krompirjem. Kolerabice olupi, razreži in pari jih na olju, razreži med kolerabice par strokov česna in poštopaj s poprom. Prilivaj po žlici koštrunove juhe, dokler niso kolerabice mehke, potem zreži meso in deni meso in krompir med kolerabice, da prevre vse skupaj.

Fižol v stročju na olju. Opari in odcedi dober prekljast fižol. V kozici razbeli dve žlici olja, deni malo česna in peteršilja na olje, za tretjino fižofa paradižnikov, potem fižol. Posoli in pokrij, praži na polaganem ognju in daj na mizo zraven polente. Je izvrstna jed. Dober fižol je pražen v poldruhi uri, neka prav mehka vrsta v pol ure.

Jed, ki nasiti za tri. Operi 1/2 l belega fižola in razreži 1/2 kg mastnega govejega mesa na kocke, razreži tudi celo čebulo, zmečkaj en paradižnik, deni dva stroka česna in lavorjevo pero, ščepec paprike. Vse to deni v lončen pisker, nalij vode, da stoji za prst nad fižolom, in porini v pečico, kjer se mora pariti 2—3 ure. Treba je večkrat zaliti z vročo vodo, ker ta jed, šobet imenovana, ne sme biti suha, mora imeti moče, kolikor gulaš. Osoli se, ko je skoraj kuhano.

Grenadiermarsch je jako nasitna vojaška jed. Skuhaj krompir v oblicah, olupi ga in razreži. Napravi ali debele rezance (bleke) ali žličnike, skuhaj jih in odcedi. V kozico deni pol svinjske masti, pol olja, malo česna, naloži vrsto krompirja, potem vrsto žličnikov in zopet krompir in peci vse skupaj kake pol ure. Kdor noče mešati, mora politi jed tudi od zgoraj z mastjo. Same svinjske masti je treba več, kakor če je tudi olje zraven.

Petrolejeve madeže v lesenih tleh namaži z mešanico iz treh delov bele ilovice in enega dela ogljenokislega natrona in malo vode. Napravi gosto kašo in namaži zvečer pred ribanjem tla.

DROBIŽ

Kako visoko se vzdigne ptič? Od panti-veka stremimo doznati, v čem obstoji mehanizem ptičjega poleta in kako bi ga mi mogli posneti. Pri tem pa je vprašanje, vsekakor manj važno, pa nič manj interesantno, kako visoko se vzdigne ptič, le postranska stvar. Znanstvenih dejstev za dober in popolen odgovor je razmeroma jako malo. Znameniti poznavalec ptičev, Gäfke, ki jih je opazoval na Helgolandu, je mnenja, da polete nekateri ptiči v višini 3000—5000 metrov. Temu nasproti trdi pl. Lucanus, da se ptiči redko vzdignejo v višino nad 400 metrov. Največjo višino je dosegel orel: 3000 m, škrjanec: 1900 metrov, vrani dosežejo višino 1400 metrov. Pl. Lucanus meni, da je zrak v višini več tisoč metrov tako redek, da ptič ne more več dobiti potrebne opore. V še višjih višinah bi

ptičem škodovala nizka temperatura, ki tam vlada. Zanimivo je, da se kondor, po opazovanju Aleksandra Humboldta, vzdigne v višino 7000 metrov. Humboldt je namreč sam, v višini 4500 metrov nadmorske višine, videl kondorja tako visoko nad seboj, da je videl samo eno črno točko. Seveda se začne prostor, v katerem se navadno suče ta orjaška ptica, šele v višini 3000 metrov.

Kakšno višino dosežejo ptiči, moremo določiti šele, če opazujemo različne ptičje vrste in rede. Višina je odvisna od konstrukcije peruti, od zgradbe telesa in od načina, kako je ustvarjen njih dihalni organ.

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana

Prešernova ulica št. 3

Največja slovenska hranilnica

Denarnega prometa koncem leta 1914.:

K 740.000.000.—

Vloge:

K 44.500.000.—

Rezervni zaklad:

K 1.330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2% brez odbitka.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kопitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za „Orle“,
kokarde in pentlje z napisi
za društva se izgotavljajo
v najkrajšem času
po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani
Odgovorni urednik Josip Klovar